

До разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.041
у Хмельницькому університеті
управління та права
імені Леоніда Юзькова
29000, м. Хмельницький,
вул. Героїв Майдану, 8

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА –
доктора юридичних наук, професора
СТЕФАНЧУКА Миколи Олексійовича
на дисертацію МУЗИКИ Максима Васильовича
на тему «ДОГОВІР ТАЙМШЕРУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ»,
подану на здобуття освітньо-наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 Право галузі знань 08 Право**

Актуальність обраної теми. Міжнародна готельна індустрія – одна із складових туристичного бізнесу, що на сьогоднішній день розвивається надзвичайно стрімкими темпами. Сучасні споживачі з кожним роком вимагають удосконалення та урізноманітнення готельно-ресторанного сервісу, надання широкої варіативності вибору туристичного продукту. В таких умовах гостро постає питання про розширення спектру туристичних послуг в Україні та залучення зарубіжного досвіду у роботу вітчизняних компаній. Саме тому вивчення питання впровадження та функціонування системи таймшеру як інноваційної форми відпочинку є важливим та актуальним у сучасних умовах.

Система таймшеру чудово зарекомендувала себе і навіть стала деяким символом розумного та ефективного вкладення коштів. Варто відзначити широкий внесок таймшера в економіку Європи та США, що забезпечує можливість туристичного відпочинку протягом усього року. Однак соціальна оцінка цього бізнесу в Україні поки що негативна. І хоча українці починають користуватися каршерингом, BlaBlaCar та його аналогами, працювати в коворкінгах і винаймати квартири на AirBnB, таймшер не поспішає на вітчизняний ринок. Також вакуумом характеризується правове поле у

досліджуваній тематиці, що неминуче призводить до низької захищеності туристів.

Тому актуальним питанням сьогодні є постановка завдань створення ефективної національної системи законодавства, що дозволить не тільки легально розвивати такий бізнес, але й належно захищати споживачів таких туристичних послуг. Таким чином, є всі підстави стверджувати, що закордонний досвід таймшера свідчить про актуальну потребу розробки теоретичних основ для реалізації таймшер-технологій на ринку вітчизняного туризму.

З огляду на вказані обставини дослідження обраної Музикою М.В. проблематики є виправданим, своєчасним та практично значимим.

Актуальність теми підтверджується також тим, що дисертаційну роботу виконано на виконання програми досліджень Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова «Управлінські та правові засади забезпечення сталого розвитку України як європейської держави» (номер державної реєстрації 0108U008927).

Тема дисертації затверджена (протокол № 2 від 23 жовтня 2019 року) вченою радою Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова.

Ступінь обґрунтованості результатів представлених здобувачем наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації, та їх новизна. Виконана дисертація може бути охарактеризована як така, що має достатній науково-теоретичний рівень та практичну значимість положень й висновків, що пропонуються автором.

Здобувачем коректно сформульовано мету наукового дослідження, яка полягає в формулюванні концептуально нових теоретико-практичних положень щодо цивільно-правової природи договору таймшеру з точки зору адаптації законодавства України до законодавства ЄС, а також обґрунтуванні практичних пропозицій щодо вдосконалення цивільного законодавства України у цій сфері.

Аналіз тексту дисертації дозволяє нам дійти висновку, що завдяки вдалому підбору та компоюванню визначених в роботі завдань, пошукувач досягнув поставленої мети. Зроблені у роботі висновки, узагальнення, рекомендації у повній мірі корелюють обраній меті дослідження та поставленим завданням.

Музика М.В. продемонстрував достатній рівень оперування основними доктринальними категоріями в межах об'єкта та предмета дослідження.

Дисертаційне дослідження базується на комплексному, системному підході, характеризується відповідним рівнем наукових узагальнень. Фундаментальність та комплексність роботи виявляється у всебічному та поступовому вивченні дисертанткою предмету дослідження. Таким чином, емпіричний матеріал дослідження характеризується належним рівнем репрезентативності, що позитивно вплинуло на обґрунтованість та достовірність наукових положень, рекомендацій та висновків проведеного дослідження.

Здобувачем доведено можливість самостійно провадити ефективне наукове дослідження основних теоретичних положень та нормативно-правової бази за темою дисертації, виокремлювати та формулювати сутність основних проблемних моментів в досліджуваній сфері та пропонувати вектори їх подолання.

За результатами ознайомлення з дисертацією можна дійти висновку про те, що дослідник належною мірою оволодів методологічним інструментарієм крізь призму використання загальних логічних прийомів і методів (аналізу і синтезу, індукції і дедукції, абстрагування і конкретизації), а також вдалого поєднання на відповідному професійно-науковому рівні таких методів наукового пізнання: діалектичного, системного, логіко-структурного, логіко-семантичного, формально-юридичного, порівняльно-правового.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційне дослідження є кваліфікованою науковою працею, в якій запропоновано нові загальнотеоретичні положення та висновки,

розроблено рекомендації з забезпечення ефективного правового регулювання договорів таймшеру.

Дисертаційна робота Музики М.В. складається з двох розділів, які містять в собі одинадцять підрозділів.

У Розділі 1 «Загальні положення про договірні відносини з таймшеру» дисертантом розглянуто поняття та зміст відносин із таймшеру, визначено правову природу договору таймшеру та відмежовано його від інших суміжних категорій, а також запропоновано систему таких договорів.

Слушним та ґрунтовним є проведене автором з ретроспективної точки зору дослідження започаткування та розвитку таймшерних відносин, оскільки така глибина наукової розвідки дозволила автору в подальшому суттєво просунутись як в питаннях правової природи самого договору, так і правового режиму майна за такими договорами.

Досить цікавим є аналіз таймшеру через призму порівняння порядку користування спільним майном в межах таймшеру та здійснення спільної часткової власності щодо спільного майна багатоквартирного будинку власниками приміщень у ньому (с.с. 34-35 дисертації).

Варто підтримати пропозицію дисертанта про комплексну (змішану) правову природу договору таймшеру (п. 2 новизни, підрозділ 1.2. дисертації).

Доцільно звернути увагу на важливу думку автора про причини різноманітності в сфері правового регулювання таймшеру в різних країнах. Зокрема, автор вказує на такі: відсутність єдиного регламенту реалізації таймшерного продукту, який мав би регулювати господарську діяльність, повноваження національних дозвільних та контролюючих органів в цій сфері; значний вплив пропозиції, тобто, варіантів для придбання таймшеру, на формування самого продукту та його особливі характеристики; намагання пов'язати таймшер з іншими послугами (розміщенням в готелі, страхуванням життя, інвестиціями в акції та нерухомість тощо) (с.с. 42-43 дисертації).

Заслуговує підтримки висновок, зроблений автором щодо оплатності як обов'язкової умови договорів таймшеру (с.с. 48-49 дисертації).

У Розділі 2 «Правова характеристика та динаміка договору таймшеру» дисертантом системно розглянуто особливості суб'єктного складу договірних відносин з таймшеру, окреслено динаміку таких договірних відносин, а також окремо виправдано приділено увагу захисту прав споживачів за такими договорами.

Важливою як в теоретичному, так і в практичному плані, зважаючи на майновий характер досліджуваних договорів, є позиція автора про те, що таймшерна діяльність повинна підлягати ліцензуванню.

Своєчасністю характеризуються висновки автора про доцільність вилучення із тексту оновленого ЦК України регулювання максимальної кількості договорів, акцентувавши увагу лише на загальних положеннях про договір, а відповідно специфіку за окремими видами визначати спеціальним законодавством.

Враховуючи специфіку досліджуваних правовідносин, важливою є позиція автора про необхідність обмеження строку дії договору таймшеру 50-ма роками. Відповідно дату закінчення дії договору автор пропонує обчислювати з дня укладення договору, а не з моменту першого безпосереднього користування майном з метою проживання.

Актуальною також видається позиція автора про доцільність законодавчої регламентації права споживача на відмову від договору таймшеру із встановленням юридичних наслідків для допоміжних договорів за такий договір.

Варто погодитись з автором в необхідності доповнення Закону України «Про захист прав споживачів» нормою щодо заборони рекламування таймшеру як інвестиційного договору.

Також заслуговують на увагу обґрунтовані пропозиції автора з удосконалення Законів України «Про захист прав споживачів», «Про туризм», «Про міжнародне приватне право».

Науковою оригінальністю та значимістю відзначаються й інші висновки та положення дисертаційного дослідження.

Обрана дисертантом структура роботи дозволила здійснити послідовний аналіз проблемних аспектів договорів таймшеру в цивільному праві, розкрити сформульовану тему дисертації, вирішити поставлені завдання і досягти поставленої мети дослідження.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів дисертаційного дослідження М.В. Музики полягає в тому, що висновки та пропозиції, зроблені в дисертації, можуть бути використані у науково-дослідній роботі для подальших наукових розробок методологічного та практичного інструментарію забезпечення удосконалення національного правового регулювання договорів таймшеру; у законотворчій діяльності для вдосконалення окремих норм цивільного законодавства України у сфері таймшеру в контексті наближення правопорядків України та ЄС; у правозастосовній діяльності для підвищення ефективності здійснення провадження в суді, зокрема в частині теоретичних напрацювань загальних положень про договір, його форми та змісту, особливостей укладення, виконання та припинення договірних відносин. у навчально-методичній роботі під час викладання навчальних дисциплін, для підготовки підручників, навчальних посібників і навчально-методичних матеріалів.

Повнота викладу положень дисертації в роботах, опублікованих автором. Результати дослідження пройшли належну апробацію. Основні положення дисертації Музики М.В. на тему «Договір таймшеру в цивільному праві» висвітлено у 8 наукових публікаціях, з яких 4 наукових статті опубліковано у виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, а також у 4 тезах виступів на міжнародних науково-практичних конференціях.

Текст дисертації містить посилання на використані при проведенню дослідженні наукові результати, ідеї, публікації інших авторів (список використаних джерел сформовано з 205 найменувань). Зважаючи на тему

дослідження, варто відзначити значний масив опрацьованої автором літератури іноземною мовою та судової практики ЄС та окремих країн, що одночасно підкреслює достовірність зроблених висновків.

Дисертаційне дослідження М.В. Музики містить посилання на згадані автором у тексті джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; автором дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано повну й достовірну інформацію про результати наукової діяльності, а також використані методики дослідження.

У дисертаційному дослідженні не виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Дисертаційному дослідженню, що опонується, притаманні й окремі дискусійні положення, які є спірними або недостатньо аргументованими. Зазначена обставина обумовлює необхідність їх додаткового обґрунтування. Найбільш суттєвими з таких зауважень вважаємо наступні.

1. Нам імпонує прагнення автора до напрацювання окремих змін до законодавства про туризм та захист прав споживачів, що результатує проведене в межах дисертації дослідження, однак ми з певною пересторогою ставимось до такої фрагментарності, де автор вказує доцільність першопочаткових повільних змін в правовому полі України. Ми переконані, що така фрагментарність не дозволить якісно розпочати будувати таймшерний бізнес в Україні, оскільки не вирішуватиме всіх питань щодо правового титулу нерухомого майна, що передаватиметься за таким договором, не визначатиме інших умов таких договорів, окрім умов про ціну та інформацію про предмет договору (на що автор робить акцент у межах дослідження). Окрім того очевидною є потреба окремого врегулювання девелоперської діяльності у цій сфері, оскільки і сам автор обґрунтовує доцільність ліцензування такої діяльності. Країна на сьогодні знаходиться на етапі правової трансформації у сфері цивільних правовідносин, тому саме сьогодні як ніколи є актуальною

потреба детальної регламентації таймшерних відносин в межах окремих спеціальних нормативних актів.

2. Очевидно погоджуючись з позицією автора про відмежування договорів таймшеру від договорів оренди та розміщення в готелях, все ж не знайшло належного висвітлення питання про відмежування досліджуваних договорів від договорів про надання туристичних послуг, що по суті також носять комплексний характер, як і договори таймшеру, та пов'язані із розміщенням в готелі, логістичними послугами по доправленню до такого готелю, а також іншими супутніми послугами (до прикладу, екскурсійні програми, зміни виду відпочинку, тощо). Автор вказує, що договір таймшеру може укладатись на строк і в межах одного року з одноразовим розміщенням в готелі на визначений період, що по суті відповідає за змістом договорам про надання туристичних послуг, де турист отримує можливість одноразового розміщення в межах конкретного готелю на визначений період проживання. У зв'язку із чим логічним буде також і питання врегулювання таких договорів в межах виключно туристичного законодавства.

3. В дисертаційному дослідженні автором визначено досить ґрунтовну систему договорів таймшеру за різними класифікаційними критеріями, де, зокрема, автор вказує на існування за критерієм правового режиму майна таймшеру, заснованого на строковій власності, а також таймшеру, заснованого на строковому володінні. Також автор вказує на існування інших класифікаційних критеріїв. Однак з тексту дисертації не вдалось зробити однозначного висновку про те, який саме вид таймшеру автор визнає доцільним для врегулювання в національному правопорядку, адже це досить важливо, зважаючи на те, що Україні не відомі досить цікаві форми правоволодіння, які мають місце в правовому досвіді інших країн, і їх запровадження буде означати необхідність удосконалення та переосмислення національної концепції права власності. Крім того, ми маємо виходити з тих правових традицій, що мають місце в цивільно-правовому регулюванні права власності в Україні, зважаючи на вітчизняний історичний досвід, де

необдумане або ж занадто популістичне бажання слідувати за оригінальними правовими рішеннями окремих країн, може призвести лише до неузгодженості та неефективного правозастосування. Тим більше, що законодавство ЄС у досліджуваній сфері не пропонує таких видів та не встановлює регулювання правового режиму майна за договорами таймшеру, залишаючи це питання на розсуд національного правопорядку.

4. Здобувач пропонує виокремлювати право споживача на участь в управлінні таймшером за договором, в тому числі шляхом створення колегіального органу, який представлятиме всіх власників таймшеру в проєкті, які набувають права власності або користування на одиницю таймшеру (с. 20, підрозділ 2.2.2 дисертації). Погоджуючись з доцільністю існування такого права в межах, коли споживач набуває майно на праві власності (хоча таке право і обмежене строком договору), все ж потребує додаткового обґрунтування доцільність виокремлення такого права у випадку, коли споживач лише користується таким майном разом із іншими споживачами (за прикладами автора, одним готельним номером щороку можуть користуватись більше 50 споживачів, що уклади договір таймшеру). На наше переконання, таке розширення суб'єктів управління в цілому може лише зашкодити об'єкту таймшеру, де буде ускладнено прийняття рішень з усіх питань щодо функціонування такого комплексу. Схожі ускладнення ми спостерігаємо навіть у випадках, коли інертність власників житла в багатоквартирних будинках не дає змогу належно управляти ОСББ та приймати рішення через неподолання вимог щодо кворуму загальних зборів ОСББ.

Водночас слід зауважити, що висловлені зауваження мають дискусійний і суб'єктивний характер, суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованого дослідження. Дискусійність окремих положень, про які мова йде вище, притаманна будь-якій творчій роботі.

Висновок. Дисертаційне дослідження Музики Максима Васильовича на тему «Договір таймшеру в цивільному праві», подане на здобуття освітньо-

наукового ступеня доктора філософії, є самостійною завершеною кваліфікаційною науковою роботою, що містить нові обґрунтовані та аргументовані результати, які у своїй сукупності є значущими як для правової доктрини, так і мають практичне значення, відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44, а її автор – Музика Максим Васильович заслуговує на присудження йому освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Офіційний опонент:

**доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник
відділу проблем приватного права
Науково-дослідного інституту
приватного права і підприємництва
ім. академіка Ф.Г.Бурчака,
народний депутат України**

Микола СТЕФАНЧУК